

ANNA DRYWA

a.drywa@prawo.ug.edu.pl

*Kilka uwag na temat intensyfikacji zjawiska legalnego
minimalizowania ciężarów podatkowych*

A Few Notes about the Intensification of the Phenomenon of Legal Methods Minimizing Taxation

Słowa kluczowe: podatki; minimalizowanie ciężarów podatkowych; planowanie podatkowe; optymalizacja podatkowa; unikanie opodatkowania

Keywords: taxes; minimizing taxation; tax planning; tax optimization; tax avoidance

Kod JEL: K34; H21; H24; H25; H26; H30

Wstęp

Podatnicy działają racjonalnie, dokonują wyborów przy zastosowaniu kryterium maksymalizacji bogactwa, dążą do osiągnięcia jak największych korzyści [Niesiobędzka, 2013, s. 21]. Niechęć do ponoszenia ciężarów podatkowych jest zatem wpisana w naturę człowieka. Spowodowane jest to tym, że obowiązek podatkowy stanowi ingerencję w majątek podatnika, wymusza oddanie jego części na rzecz związku publicznoprawnego. Każde obciążenie podatkiem wpływa na pomniejszenie stanu posiadania jednostki, dlatego trudno o pełną akceptację takiego stanu, tym bardziej że w ten sposób jest ograniczana możliwość zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych podatnika [Ćwikowski, 2012, s. 303 i n.; Pietrasz, 2007, s. 42]. Przy tym z uwagi na nieodpłatny charakter podatków podatnikom nie przysługuje wzajemne roszczenie względem związku publicznoprawnego. Podatnicy rozumieją konieczność uiszczania podatków, lecz sytuacja taka rodzi ich naturalny

opór [Niesiobędzka, 2013, s. 13 i n.; Pietrasz, 2007, s. 43; Sowiński, 2009, s. 37 i n.], dlatego podejmują różnego rodzaju działania, które mają na celu zmniejszenie obciążeń podatkowych.

Jak się wydaje, bardzo silny jest trend stosowania różnych form minimalizowania ciężarów podatkowych przez podatników. Może się ono odbywać legalnymi lub nielegalnymi sposobami. Uchylenie się od opodatkowania jest działaniem nielegalnym i nieetycznym [Gomułowicz, 2013, s. 121 i n.; Niesiobędzka, 2013, s. 12 i n.]. Niezgodne z prawem sposoby minimalizowania ciężarów podatkowych pozostaną zasadniczo poza zakresem podjętych w opracowaniu rozważań, chociaż w większości przypadków omawiane przyczyny i skutki można odnieść także do nich. Z kolei optymalizacja podatkowa i planowanie podatkowe to działania o charakterze legalnym, oznaczające uprzednią analizę skutków podejmowanych czynności prawnych i polegające na wyborze formy i struktury planowanej transakcji, które są dopuszczalne prawnie, a jednocześnie powodują minimalizację obciążeń podatkowych [Jamróży, Kundert, 2013, s. 24; Olesińska, 2013, s. 232]. Przestrzeń pomiędzy zakresami przedmiotowymi uchylenia się od opodatkowania a optymalizacją podatkową wypełnia strefa działań, które prowadzą do minimalizowania obciążeń podatkowych i nie są ani przez prawo zakazane, ani też prawo do nich nie zachęca [Olesińska, 2013, s. 232]. Unikanie opodatkowania to działanie zgodne z literalnym brzmieniem przepisów, ale sprzeczne z duchem prawa, intencją ustawodawcy. Należy zwrócić uwagę, że terminy „optymalizacja podatkowa”, „planowanie podatkowe”, a także „unikanie opodatkowania” nie tylko nazywają sposób działania podatników, ale również określają sposób ich myślenia o ciężarach podatkowych. Podatnik nie jest skupiony na wypełnieniu ciężącego na nim zobowiązania podatkowego, lecz myśli o tym, w jaki sposób może obniżyć ciężar podatkowy.

Chociaż problem optymalizacji podatkowej i unikania opodatkowania dotyczy w głównej mierze przedsiębiorców, to jednak także podatnicy nieprowadzący działalności gospodarczej coraz częściej planują obciążenia podatkowe. Jeszcze przed zawarciem umów analizują skutki podatkowe ewentualnych czynności prawnych albo wykorzystują wolności w granicach obowiązującego prawa, ale niezgodnie z zamiarem ustawodawcy (unikanie).

Obecnie należy podjąć refleksję nad zjawiskiem minimalizowania ciężarów podatkowych, dokonać analizy przyczyn i skutków, jakie rodzi oraz zdecydować o zasadności (lub nie) jemu przeciwdziałania. Coraz bardziej popularne jest podejmowanie przez podatników działań w celu zminimalizowania lub nawet wyeliminowania ciężarów podatkowych. Należy wziąć pod uwagę fakt, że na skutek upowszechniania się wiedzy o sposobach minimalizowania obciążeń podatkowych przez podatników, dostępności doradztwa w tym zakresie czy stosowania technik minimalizacyjnych przez innych podatników, zjawisko to stanie się jeszcze bardziej powszechne, niż jest obecnie. Czy powinniśmy przygotować się na efekt kuli śnieżnej?

1. Stan faktyczny – intensyfikacja zjawiska

Praktyka wskazuje, że regulacje prawnopodatkowe w zakresie opodatkowania przedsiębiorców wywierają wpływ na podejmowane decyzje gospodarcze [Jamroży, Kundert, 2013, s. 54 i n., 72 i n.]. Podatnicy są zmuszeni – przez kształt regulacji prawnopodatkowych – do wykonywania symulacji obciążeń podatkowych i dokonania takiego wyboru spośród dopuszczalnych prawnie rozwiązań, które zapewni poniesienie najniższego możliwego obciążenia podatkowego. Racjonalnie działający przedsiębiorca dąży do maksymalizacji swojego zysku między innymi przez analizę konsekwencji podatkowych podejmowanych decyzji gospodarczych. Wobec powyższego można stwierdzić, że podatki stały się jednym z elementów zarządzania przedsiębiorstwem. Umiejętne zarządzanie może spowodować wzrost rentowności przedsiębiorstwa nie tylko przez przemyślane obniżanie np. kosztów produkcji, ale także świadome planowanie podatkowe [Jamroży, Kundert, 2013, s. 19]. W doktrynie wskazuje się, że ciężar podatkowy powinien być postrzegany jako wielkość, na którą można wpływać przez kształtowanie lub tworzenie określonych struktur [Jamroży, Kundert, 2013, s. 19]. Planowanie podatkowe stało się narzędziem budowy wartości spółki i zaufania inwestorów [Wyciśłok, 2013, s. 30 i n.]. Przedsiębiorcy utożsamiają optymalizację podatkową z poprawą rentowności netto przedsiębiorstwa [Wyciśłok, 2013, s. 30 i n.]. W ostatnim okresie obserwujemy wzrost skali tego zjawiska [Pietrasz, 2007, s. 43].

Minimalizowanie ciężarów podatkowych staje się coraz bardziej popularne. Wiedza podatników w zakresie możliwości optymalizacji podatkowej oraz umiejętny dobór właściwych narzędzi optymalizacyjnych decydują o wysokości ciężarów podatkowych. Dla ogółu podatników dostępne są prosto opracowane informacje, w jakich sytuacjach i pod jakimi warunkami można skorzystać z ulg i zwolnień podatkowych. Coraz prężej działa rynek specjalistów, którzy wskazują możliwości optymalnego wykorzystania elementów konstrukcyjnych podatku, ale także wykorzystują niedoskonałości prawa podatkowego. Problematyka minimalizowania ciężarów podatkowych stała się ważną płaszczyzną działania ekspertów i doradców z zakresu usług prawnych proponujących konsultacje w tym zakresie. Do upowszechnienia zjawiska optymalizacji podatkowej przyczyniła się również duża liczba publikacji zarówno o charakterze specjalistycznym, jak i popularnym oraz informacje na ten temat przekazywane przez media. W związku z powyższym należy spodziewać się intensyfikacji zjawiska optymalizacji podatkowej. Podkreślić trzeba przy tym, że badania wskazują na istnienie potocznego przekonania częstego i powszechnego występowania zjawiska ukrywania dochodów [Sowiński, 2009, s. 131].

2. Przyczyny minimalizowania ciężarów podatkowych

Przyczyny podejmowania przez podatników działań (zarówno legalnych, jak i nielegalnych) mających na celu minimalizowanie obciążeń podatkowych nie są jednolite.

Należy ich poszukiwać w czterech dziedzinach: moralnej, politycznej, gospodarczej (ekonomicznej) i technicznej [Pietrasz, 2007, s. 44 i n.]. Źródła minimalizacji ciężarów podatkowych leżą nie tylko w naturze człowieka, ale także np. w zbyt wysokim poziomie obciążeń podatkowych, złej polityce podatkowej, niskiej jakości legislacji podatkowej, lukach w prawie, uleganiu lobbingsowi, poziomie prawdopodobieństwa kontroli podatkowej, dotkliwości sankcji czy niskim poziomie etyki zarówno podatników, jak i pracowników administracji skarbowej, a nawet w kryzysie gospodarczym.

Niechęć podatników do uiszczania podatków, czyli oddawania części wypracowanych przez siebie przychodów na rzecz związku publicznoprawnego – jak podkreślają psychologowie oraz prawnicy – jest naturalną reakcją człowieka [Gomułowicz, 2013, s. 39; Niesiołowska, 2013, s. 7; Pietrasz, 2007, s. 42 i n.]. Jednakże niechęć podatników intensyfikowana jest przez różne czynniki, np. brak świadomości, na co są przeznaczane środki pochodzące z podatków albo opinia o niegospodarności i nieracjonalności wydatkowania środków publicznych. Już sam nieodpłatny charakter podatków rodzi niechęć. Podatnikowi przekazuje się komunikat, że uiszczanie podatków to jego konstytucyjny obowiązek, ale nie jest uprawniony do żądania w zamian żadnych świadczeń. W tym sensie podatki mogą być nawet uważane za oznakę poddaństwa [Gomułowicz, 2013, s. 34].

Wprowadzanie nowych podatków, „złe”, nieakceptowane podatki oraz ich podwyższanie powodują reakcje obronne podatników, które polegają na minimalizowaniu ciężaru podatkowego [Ćwikowski, 2012, s. 305 i n.]. Przy tym ustawodawca zdaje się nie dostrzegać, że wysoki poziom obciążenia podatkowego nie musi oznaczać proporcjonalnie wysokich wpływów do budżetu¹. Ponadto w świadomości podatnika zakorzenione jest przekonanie, że argument sprawiedliwości opodatkowania jest zbyt często używany po to, by maskować interes fiskalny państwa [Gomułowicz, 2010, s. 127]. Naturalnym zachowaniem jest opór podatnika wobec wzrostu obciążeń podatkowych zarówno przez podniesienie obowiązujących stawek, zniesienie ulg lub zwolnień, jak i na skutek wprowadzenia nowych regulacji nakładających na podatników kolejne obciążenia podatkowe [Szłęczak-Matuszewicz, 2013, s. 21]. Przekroczenie granic opodatkowania może prowadzić do likwidacji źródła opodatkowania, co jest sytuacją szczególnie niepożądaną [Pietrasz, 2007, s. 43]. Ustanawiając podatki i kształtując ich konstrukcję prawną, prawodawca powinien być lojalny wobec podatnika, co oznacza, że ma respektować wolności i prawa ekonomiczne zagwarantowane w Konstytucji RP [Gomułowicz, 2013, s. 33].

Wolny rynek wymusza ciągle, szczególnie w okresie dekonunktury i kryzysu, podnoszenie poziomu konkurencyjności przedsiębiorcy, co należy utożsamiać m.in. z redukcją kosztów prowadzonej działalności. Jednym ze sposobów obniżenia kosztów produkcji jest optymalizacja podatkowa. Jeśli chodzi o wydatki prowadzonej działalności gospodarczej, to obecnie nic nie daje tak istotnej możliwości

¹ Szerzej na temat zależności pomiędzy wysokością podatku a zachowaniem podatnika: [Sowiński, 2009, s. 65 i n.].

obniżenia ekonomicznych kosztów prowadzenia firmy, jak planowanie podatkowe [Wyciślok, 2013, s. VII]. Optymalna podatkowo struktura przedsiębiorstwa decyduje o przewadze konkurencyjnej i stanowi czynnik, który ma coraz większe znaczenie w kształtowaniu decyzji przedsiębiorców [Wyciślok, 2013, s. 30].

3. Skutki

Zgodnie z art. 84 Konstytucji RP każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków określonych w ustawie. Użycie przez ustawodawcę konstytucyjnego największego kwantyfikatora „każdy” jest wyrazem powszechności obowiązku utrzymywania państwa i podtrzymywania jego funkcji przez wszystkich, którzy korzystają z jego opieki [Dębowska-Romanowska, 2010, s. 123]. Konieczność poboru podatków przez państwo jest ściśle związana z zadaniami, jakie ono wypełnia. Im więcej zadań, tym większe będzie zapotrzebowanie na środki finansowe. Należy zatem uświadomić podatnikom, że werbalizowane przez nich żądania, np. w zakresie zapewnienia społeczeństwu edukacji i służby zdrowia na wysokim poziomie, pomocy społecznej itp., generują wydatki państwa, a tym samym zapotrzebowanie na środki finansowe niezbędne do ich zrealizowania.

Minimalizowanie obciążeń podatkowych powoduje negatywne konsekwencje w zakresie stabilności finansów publicznych, przewidywalności dochodów i planowania wydatków publicznych. Skutkiem będzie istotne zmniejszenie poziomu dochodów budżetowych. Zbyt duża, stosowana na szeroką skalę, w dodatku wielosektorowa optymalizacja podatkowa i unikanie opodatkowania (oczywiście także uchylanie się od opodatkowania) powoduje obniżenie poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego państwa i jakości dóbr publicznych na skutek koniecznych oszczędności [Ćwikowski, 2012, s. 310; Sowiński, 2009, s. 156]. Dysponowanie przez państwo odpowiednimi środkami jest niezbędne do realizowania zadań konstytucyjnych oraz tych stawianych przez społeczeństwo [Gomułowicz, 2013, s. 121]. Unikanie ponoszenia ciężaru podatkowego zmniejsza zdolność państwa do wypełniania stawianych zadań, ale także negatywnie wpływa na funkcjonowanie gospodarki [Gołdyn, 1996, s. 170 i n.; Sowiński, 2009, s. 155 i n., 182 i n.; Wyciślok, 2013, s. 7]. W analizie ekonomicznych, prawnych i społecznych konsekwencji minimalizowania obciążenia podatkowego istotne znaczenie ma również skala zjawiska [Niesiołowska, 2013, s. 11]. Aktualnie rozmiar zjawiska minimalizowania obciążeń podatkowych jest duży, a jego dynamika wciąż rośnie [Pietrasz, 2007, s. 43; Sowiński, 2009, s. 169].

Jeżeli obowiązujący porządek prawny stwarza podatnikowi możliwość wyboru kilku legalnych konstrukcji do osiągnięcia zamierzonego celu gospodarczego, z których każda będzie miała inny wymiar podatkowy, to wybór najkorzystniejszego podatkowo rozwiązania nie może być traktowany jako obejście prawa [Wyrok WSA, 2004]. W obowiązujących przepisach podatkowych nie funkcjonuje norma, która nakładałaby na podatników obowiązek ponoszenia, w ich konkretnej sytuacji

prawnopodatkowej, najwyższego obciążenia podatkowego, maksymalizowania ciężarów podatkowych [Wyrok WSA, 2006 i przytoczone tam orzecznictwo]. Należy zauważyć, iż z żadnej normy prawnej nie można wyprowadzić zasady nakładającej na podatnika obowiązek działania dla powstania zobowiązania podatkowego w najwyższej możliwej wysokości [Wyrok WSA, 2004]. Jeżeli obowiązujący porządek prawny stwarza podatnikowi możliwość wyboru kilku legalnych sposobów osiągnięcia zamierzonego celu gospodarczego, z których każdy będzie skutkował inną wysokością ciężaru podatkowego, to wybór najkorzystniejszego podatkowo rozwiązania nie może być traktowany jako obejście prawa [Zagrobelny, 2001, s. 153].

Chociaż unikanie ciężarów podatkowych nie jest działaniem niezgodnym z prawem, to współczesne państwo nie może pozwolić sobie na to, aby podatnicy na szeroką skalę uchylali się od płacenia podatków i unikali opodatkowania oraz aby dynamika tych zjawisk wciąż rosła. Ponadto trzeba stwierdzić, że zjawisko unikania opodatkowania tylko pozornie jest mniej szkodliwe dla finansowych interesów państwa niż niezgodne z prawem uchylanie się od opodatkowania [Wyrok NSA, 1998]. Wspólną cechą, różnych w swym charakterze, działań podejmowanych w celu unikania opodatkowania jest obniżenie obciążenia podatkowego poniżej poziomu uznawanego przez ustawodawcę za adekwatny w danej sytuacjiawnopodatkowej [Brzeziński, Olesińska, 2009, s. 290; Olesińska, 2013, s. 233]. Oznacza to, że ustawodawca nie zakładał możliwości obniżenia obciążenia podatkowego, a wysokość podatku w takiej sytuacji jest niższa niż ta akceptowalna przez ustawodawcę. W ten sposób dochodzi do zmniejszenia efektywności systemu podatkowego.

Najprostszym sposobem kompensowania przez władzę publiczną niedoborów we wpływach podatkowych jest podniesienie wysokości ciężarów podatkowych lub wprowadzenie nowych. Jak trafnie zauważa A. Gomułowicz, w ten sposób minimalizowanie obciążeń podatkowych czy ucieczka przed podatkami mogą stać się pośrednią przyczyną przerzucenia ciężarów podatkowych na podatników, którzy stosują technik minimalizacyjnych [Gomułowicz, 2013, s. 122].

Aktualny stan rzeczy powinien wymusić na ustawodawcy podjęcie prac nad ulepszeniem obowiązujących przepisów prawnych. Być może pozytywną konsekwencją zjawiska minimalizowania ciężarów podatkowych i jego intensyfikacji będzie podniesienie jakości legislacji, dbałość ustawodawcy o spójność, jasność i precyzję przepisów podatkowych. Doktryna wielokrotnie wskazywała na wady legislacji podatkowej, w tym między innymi wprowadzanie zmian w przepisach w sposób mało przemyślany. Wymuszenie zmiany podejścia do prawa podatkowego czy kultury podatkowej ustawodawcy może być zatem pozytywnym skutkiem zjawiska minimalizowania ciężarów podatkowych. Przyzwyczailiśmy się już do niskiej jakości prawa podatkowego, być może jest szansa na zmianę podejścia do tworzenia regulacji podatkowych².

² Szerzej na temat poprawnej legislacji podatkowej np.: [Brzeziński, Nykiel, 2009, s. 147 i n.; Gomułowicz, 2013, s. 69 i n.; Kosikowski, 1983, s. 44 i n.; Ofiarski, 2010a, s. 196 i n.; Ofiarski, 2010b, s. 393 i n.]

Podsumowanie

Należy podkreślić, że dotychczas przedsiębiorcy zdecydowanie ostrożnie korzystali z możliwości optymalizacji podatkowej. Wielu menedżerów uznaje optymalizację podatkową za ryzykowny sposób zmniejszania kosztów [Wyciśłok, 2013, s. 30], jednak trzeba spodziewać się intensyfikacji tego zjawiska. W szczególności przyczyni się do tego upowszechnienie wiedzy i dostępność usług doradczych z zakresu unikania opodatkowania i optymalizacji podatkowej, a także wiele publikacji podejmujących ten problem. Obecnie optymalizacja podatkowa jest istotnym obszarem prowadzonej działalności, stała się opłacalna nie tylko dla międzynarodowych korporacji, ale również lokalnie działających biur doradztwa podatkowego.

Unikanie opodatkowania i optymalizacja podatkowa przynoszą coraz większej liczbie podatników korzyści w postaci niższego obciążenia podatkowego. Praktyczny przekaz płynący wprost od innych podatników jest istotnym czynnikiem, który wpłynie na wzrost skali działań podejmowanych w celu zmniejszenia obciążenia podatkowego. Jeżeli podatnicy będą przekonani, że znajdujący się w podobnej sytuacji inni podatnicy skorzystaliby z technik minimalizowania ciężarów podatkowych, to sami staną się bardziej skłonni do podjęcia takich działań [Sowiński, 2009, s. 132]. Przedsiębiorcy, obserwując konkurencję, która korzysta z optymalizacji podatkowej, będą niejako zmuszeni do podjęcia takich samych działań, aby minimalizować koszty prowadzenia przedsiębiorstwa. Konkurencyjność i zasady rynku kapitałowego pozostają bezwzględne także w tym zakresie. Optymalizacja podatkowa, jak obrazowo zauważa K. Zagrobelny, to przecież pojęcie nie z czarnej czy szarej strefy, lecz działanie roztropnych i rozważnych osób, ponieważ trudno przyjmować, by ktoś, mogąc płacić mniej, płacił więcej [Zagrobelny, 2001, s. 153].

Obowiązek ponoszenia ciężarów publicznych jest fundamentalnym obowiązkiem ciążyącym na obywatelach, immanentnie związanym z funkcjonowaniem państwa, a minimalizowanie nawet legalnymi sposobami obciążeń podatkowych przez podatników rodzi poważne konsekwencje w postaci stopniowego zmniejszania się dochodów publicznych. Należy przy tym pamiętać, że nie została wprowadzona ogólna klauzula nakazująca wybór takiego sposobu opodatkowania, który będzie się wiązał z możliwie najwyższym poziomem obciążenia podatkowego. Ważnym aspektem w tym względzie jest także etyka podatników, a w stosunku do podatników będących dużymi podatnikami również świadomość kadry zarządzającej odnośnie do społecznej odpowiedzialności prowadzonej działalności. Minimalizowanie ciężarów podatkowych negatywnie wpływa na stan finansów publicznych, zmniejszają się wpływy budżetowe, utrudnione jest planowanie dochodów budżetowych i wydatków publicznych. Podatnicy, którzy uchylają się od uiszczania podatków bądź unikają ciężarów podatkowych, uzyskują korzyści majątkowe kosztem tych rzetelnie wypełniających obowiązki podatkowe [Gomułowicz, 2013, s. 122]. Dochodzi zatem do niesprawiedliwości społecznej, dlatego władza publiczna powinna podjąć kroki zapobiegające temu zjawisku.

Ocena uchylania się od opodatkowania czy oszustw podatkowych nie nastroża trudności. Są to postawy, które powinny być jednoznacznie uznane za naganne i nieetyczne. Nie może być akceptowane oszukiwanie państwa w zakresie podatków [Gomułowicz, 2013, s. 34]. Jednakże ocena zjawiska optymalizacji podatkowej i unikania podatków, czyli zgodnych z prawem sposobów minimalizowania ciężarów podatkowych, nie jest już tak jednoznaczna. Przede wszystkim należy wziąć pod uwagę fakt naturalnego oporu podatników przed dzieleniem się majątkiem, wypracowanym dochodem. Istotna z tego względu jest także zasada swobody umów, z której mogą korzystać podatnicy, kształtując swoją sytuację prawnopodatkową.

Niemniej trudności z dokonaniem jednoznacznej oceny zjawiska minimalizowania obciążeń podatkowych, szczególnie w zakresie działań zgodnych z prawem, nie powinny przysłonić skutków, jakie ono powoduje oraz konsekwencji związanych z intensyfikacją takiego sposobu myślenia podatników o obciążeniach podatkowych. Negatywne dla finansów publicznych skutki minimalizowania obciążeń podatkowych będą wzrastały wprost proporcjonalnie do stopnia dynamizowania się tego zjawiska. Z tego względu konieczne jest uświadomienie przez ustawodawcę tego problemu i podjęcie przemyślanych działań w celu ograniczenia jego skutków. Powinny one być podejmowane w pewnych rozsądnych granicach. Niedopuszczalną reakcją na problem intensyfikowania się zjawisk optymalizacji podatkowej i unikania opodatkowania byłoby wprowadzenie regulacji, które będą „uciskały” podatnika. Oznacza to, że prawodawca musi respektować standardy konstytucyjne, szanować ustrojowe, ekonomiczne i psychologiczne granice opodatkowania [Gomułowicz, 2013, s. 33].

Bibliografia

- Brzeziński B., Nykiel W., *Legislacja podatkowa*, [w:] B. Brzeziński (red.), *Prawo podatkowe. Teoria. Instytucje. Funkcjonowanie*, TNOiK, Toruń 2009.
- Brzeziński B., Olesińska A., *Klauzula normatywna zapobiegania unikaniu opodatkowania*, [w:] B. Brzeziński (red.), *Prawo podatkowe. Teoria. Instytucje. Funkcjonowanie*, TNOiK, Toruń 2009.
- Ćwikowski D., *Gospodarka nieoficjalna a system bezpieczeństwa ekonomicznego państwa*, [w:] K. Raczkowski (red.), *Bezpieczeństwo ekonomiczne. Wyzwania dla zarządzania państwem*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Dębowska-Romanowska T., *Prawo finansowe. Część konstytucyjna wraz z częścią ogólną*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Gołdyn A., *Przyczyny ucieczki przed podatkiem*, „Monitor Podatkowy” 1996, nr 6.
- Gomułowicz A., *Podatki a etyka*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Gomułowicz A., *Zasady podatkowe*, [w:] L. Etel (red.), *System prawa finansowego*, t. 3: *Prawo daninowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.
- Jamroży M., Kundert S., *Optymalizacja opodatkowania dochodów przedsiębiorców*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Kosikowski C., *Problemy legislacyjne polskiego prawa finansowego i jego kodyfikacji*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1983.
- Niesiobędzka M., *Dlaczego nie płacimy podatków? Psychologiczna analiza uchylania się od opodatkowania*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2013.

- Ofiarski Z., *Źródła prawa finansowego i problemy legislacji finansowej*, [w:] C. Kosikowski (red.), *System prawa finansowego*, t. 1: *Teoria i nauka prawa finansowego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010a.
- Ofiarski Z., *Źródła prawa podatkowego i jego stanowienie oraz podstawowe formy*, [w:] L. Etel (red.), *System prawa finansowego*, t. 3: *Prawo daninowe*, t. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2010b.
- Olesińska A., *Polska klauzula ogólna zapobiegająca unikaniu opodatkowania na tle rozwiązań w innych państwach*, [w:] B. Brzeziński (red.), *Wykładnia i stosowanie prawa podatkowego. Węzłowe problemy*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Pietrasz P., *Opodatkowanie dochodów nieujawnionych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Sowiński R., *Uchylenie się od opodatkowania. Przyczyny, skutki i sposoby zapobiegania zjawisku*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2009.
- Szłęczak-Matusewicz J., *Zarządzanie podatkami osób fizycznych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Wyciślik J., *Optymalizacja podatkowa. Legalne zmniejszanie obciążeń podatkowych*, ODDK, Warszawa 2013.
- Wyrok NSA w Poznaniu z dnia 25 czerwca 1998 r., I SA/Po 1883/97, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 30 marca 2004 r., III SA 2984/02, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 maja 2006 r., III SA/Wa 983/06, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.
- Zagrobelny K., *Glosa do wyroku NSA z 9 lutego 2000 r., I SA/Gd 2036/97*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2001, nr 10.

A Few Notes about the Intensification of the Phenomenon of Legal Methods Minimizing Taxation

Taxpayers will attempt to minimize their taxation by means of legal as well as illegal methods. We cannot deny the right of taxpayers to pursue the lowest tax payment. However, we all must realize that the scale of this phenomenon is already large, and its dynamics will continue to grow. This situation will negatively affect the condition of public finances. The aim of this article is to analyze the causes and consequences posed by the phenomenon of minimizing taxation. As a result of spreading knowledge about how to minimize taxation and the availability of consultancy in this area, this phenomenon will become even more common.

Kilka uwag na temat intensyfikacji zjawiska legalnego minimalizowania ciężarów podatkowych

Podatnicy podejmują próby minimalizowania obciążeń podatkowych legalnymi, ale także nielegalnymi metodami. Nie możemy negować prawa podatników do dążenia uiszczania jak najniższych podatków, jednak trzeba uświadomić sobie, że skala tego zjawiska jest już duża, a jego dynamika będzie rosła. To z kolei wpłynie negatywnie na stan finansów publicznych. Celem tego artykułu jest analiza przyczyn i skutków, jakie rodzi zjawisko minimalizowania obciążeń podatkowych. W konsekwencji upowszechniania się wiedzy o sposobach minimalizowania obciążeń podatkowych przez podatników i dostępności doradztwa w tym zakresie zjawisko to stanie się jeszcze bardziej powszechne.